

**DEVELOPMENT OF INSTRUMENTARY FOR THE RESEARCH OF THE EFFECT
OF TECHNOLOGIES AND THE NEW MEDIA ON DIGITAL COMPETENCES,
FAMILY AND CHILDHOOD OF CHILDREN IN PRE-SCHOOL AND PRIMARY
SCHOOL EDUCATION**

Rumyana Papancheva

University “Prof. Dr Assen Zlatarov”, Burgas, Bulgaria, papancheva@yahoo.com

Krasimira Dimitrova

University “Prof. Dr Assen Zlatarov”, Burgas, Bulgaria, dimitrova_kr@yahoo.com

Lyubomira Parijkova

University of Library Studies and Information Technologies, dr.parijkova@abv.bg

Margarita Terzieva

University “Prof. Dr Assen Zlatarov”, Burgas, Bulgaria, mater@abv.bg

Elena Dicheva

University “Prof. Dr Assen Zlatarov”, Burgas, Bulgaria, di4_el@abv.bg

Abstract: This article presents a fundamental research of digital competences and media education at pre-school and primary school age. The focus is on the development of apparatus to explore the impact of contemporary technologies and new media on digital competences at early age, on changes that take place within nowadays families, and on the interest in reading in preschool and primary school age pupils. An emphasis is set on the development of models for studying students', teachers', and parents' opinion – systems of surveys, interviews, test, i.e. Possible connections and dependences on different aspects of personal and social development in our society are under investigation.

The article set four main focuses – on the pupils' digital competences, on the relationship between reading and digital literacy, on digital competences and media education and on the transformation of the family and the society that takes place now.

There is a wide variation in digital competence in preschool and primary school age. It is necessary to specify the framework of digital literacy in the age group under consideration, as well the factors that determine its development or its delay.

Concerning new media, the education system needs new structure and new vision of educating the "digital generation" – a generation with quite different stimulus and motivation factors in comparison with their predecessors. This is related with students' preference to media sources of information and media products.

Another focus is the connection between interest in reading and the level of digital literacy of students. The aim is to analyze the relationship between reading literacy and the impact of digital technologies. At the first stage of the research three types of surveys are designed – surveys for pupils (preferably for 4th grade student), surveys for parents and surveys for primary school teachers. Based on the preliminary studies and theoretical research some instruments are developed and implemented as set of survey cards. The main principals and approaches of developing the system of exploratory tools are presented.

The media and new ICTs today have their impact not only through the content of the messages and images they disseminate, but they also form different social categories, groups and even generations of people based on media consumption patterns. In this sense, conditions for transformation at different levels of the structure of the society arise, and the contemporary family is a subject of such an influence. There are a number of new and atypical problems for society that call for controversy and disagreement.

There is a crisis inside the family. Family life is becoming more and more mediated, contacts are becoming more and more electronically based (via Skype, Facebook, etc.), and the conflicts are increasingly symbolic and virtually mediated rather than directly physically demonstrated. The article presents a toolbox for studying the impact of ICT on the family life: the role of ICT in parent-child and family-community relationships.

Keywords: technologies, media, media education, digital competences, family environment, reading literacy

РАЗРАБОТВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТАРИУМ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЛИЯНИЕТО НА ТЕХНОЛОГИИТЕ И НОВИТЕ МЕДИИ ВЪРХУ ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, СЕМЕЙСТВОТО И ГРАМОТНОСТТА НА ДЕЦАТА В ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ¹

Румяна Папанчева

Университет “Проф. д-р Асен Златаров”, град Бургас, papancheva@yahoo.com

Красимира Димитрова

Университет “Проф. д-р Асен Златаров”, град Бургас, dimitrowa_kr@yahoo.com

Любомира Парижкова

УНИБИТ, град София, dr.parijkova@abv.bg

Маргарита Терзиева

Университет “Проф. д-р Асен Златаров”, град Бургас, mater@abv.bg

Елена Дичева

Университет “Проф. д-р Асен Златаров”, град Бургас, di4_el@abv.bg

Резиме: Статията представя фундаментално научно изследване на дигиталните компетенции и медиа-образованието в предучилищна и начална училищна възраст. Акцентът е върху разработването на инструментариум, който да изследва влиянието на технологиите и новите медии върху дигиталните компетентности в ранна възраст, измененията в семейството и интереса към четенето у децата в предучилищна и начална училищна възраст. Представени са акценти при създаване на модели за проучване на мнението на ученици, учители, родители и представителни на широката общественост – наблюдения, анкети, интервю. Анализират се възможностите за търсене на връзки между различни аспекти на личностното и социалното развитие в обществото ни, базирано на технологии и информация.

Статията има четири основни акцента - дигитални компетенции в предучилищна и начална училищна възраст, изследване връзката между четенето и дигиталната грамотност при деца, медиаобразование, дигиталност и медии в трансформацията на семейството и обществото.

Наблюдават се големи различия при дигиталните компетенции в предучилищна и начална училищна възраст. Необходимо е да се уточнят рамките на дигиталната грамотност в разглежданата възрастова група, както и факторите, които обуславят развитието или забавянето ѝ.

Съвременното образователно пространство има медийна ниша, която се нуждае от реструктуриране и осмисляне на приоритетите с оглед възпитанието на „дигиталното поколение“, което има учебни и игрови стимули, различни от тези на предшествениците си, и се нуждае от нова педагогическа парадигма. Това е свързано с предпочитанието към медии и медийни продукти.

Друг акцент в статията е взаимодействието между четенето и формирането на дигитална грамотност при ученици в начален етап на обучение. Целта е да се анализира връзката между четивната грамотност и дигиталните технологии, като в първия етап на изследването са заложили три вида анкетни карти – към ученици (приоритетно от IV клас), към техните родители и към начални учители. Въз основа на проведените предварителни проучвания и на запознаване с литература по проблема на български и английски език е разработен инструментариум, който е интегриран в анкетните карти. Основните положения от философията на инструментариума ще бъдат представени в настоящия доклад.

Медиите и информационните и комуникационни технологии днес като средства за масова комуникация въздействат не само чрез съдържанието на съобщенията и образите, които разпространяват, но и като формират различни социални категории, групи и дори поколения хора на базата на моделите за медийно потребление. В този смисъл, възникват условия за трансформация на различни нива в структурата на обществото, като при това на особено влияние се подлага съвременното семейство. Появяват се редица нови и нетипични за обществото ни проблеми, извикващи противоречия и разногласия.

Налице е криза в семейството. Семейният живот става все по-опосредстван, контактите все повече електронно зависими (чрез Skype, Facebook и др.), а конфликтите са все повече символни и виртуално

¹ Статията е финансирана по проект „Дигитални компетенции и медиаобразование в предучилищна и начална училищна възраст“, ДН 05/8 14.12.2016

опосредени, отколкото непосредствено физически. В статията се представя инструментариум за изследване влиянието на ИКТ върху семейния живот: ролята на ИКТ във взаимоотношенията родители-деца и семейство-общност.

Ключови думи: технологии, медии, медиаобразование, дигитални компетентности, семейна среда, четивна грамотност

1. УВОД

Настоящото педагогическо изследване предвижда теоретична и изследователска работа, която да даде своя принос към систематизиране на данни по формулираната тема, които да бъдат основа за доказателство на формулирани хипотези и тласък за развитие на нови приложни изследвания в сферата на педагогиката.

Дигиталната компетентност е сложно понятие. Според Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите (DIGCOMP) [1, 2], дигиталната грамотност се определя от наличието на пет критерия: обработка на информация, комуникация, създаване на съдържание, безопасност и разрешаване на проблеми. Според данни на ЕК, България е на едно от последните места с под 40% население с базови компютърни умения [3]. Термините дигитална грамотност и дигитална компетентност се използват като синоними [4, 5]. Разнообразието от термини и тяхното съдържание се определя от бързото развитие на информационните технологии и различните области, които обхващат.

В работата по проект „Дигитални компетенции и медиаобразование в предучилищна и начална училищна възраст“ са включени пет работни пакета, по които се създава инструментариум за изследване на проблема от различни гледни точки.

2. ОСНОВНИ АКЦЕНТИ ПРИ ИНСТРУМЕНТАРИУМА НА РАБОТНИТЕ ПАКЕТИ

Дигитални компетенции в предучилищна и начална училищна възраст

Основна цел на експерименталното изследване са определяне на условията, методите, похватите, които е необходимо да се приложат за пропедевтично усвояване и формиране на дигитални компетентности за деца от предучилищна и начална училищна възраст; определяне на нивото и съдържателната страна на дигиталната култура.

За да бъде реализирана така поставената задача, е необходимо да се установи актуалното състояние на проблема. За тази цел са планирани и се провеждат редица проучвания. В настоящата статия са представени изследвания по отношение на основните субекти – децата от предучилищна и начална училищна възраст. Изследването е структурирано в две форми: емпирично проучване на уменията на изследваната група и анкетно проучване на тяхната самооценка и нагласа за използване на технологиите.

Целта на практическото проучване е доколко и как факторът училище и ролята му на източник на знания и целенасочена подготовка по отношение на технологиите, развиват дигиталната грамотност на децата. За получаване на емпирични данни са използвани следните групи:

Група 1. Изследвани лица, с които до момента не е работено целенасочено за формиране на дигитални умения.

Група 2. Изследвани лица, които са участвали в различни форми за целенасочено формиране на дигитални умения

Представените тук резултати са от проведеното емпирично изследване с ученици от 2. клас. На учениците е предложена тема, по която те да създадат компютърна рисунка. Изследваните деца са запознати със средата на работа, инструменти. На фиг 1. са предложени резултати, които са недвусмислени. Макар, че децата от Група 1. са запознати с инструментите и техните възможности, липсата на опит и пример за работа, не им позволява да реализират своя замисъл.

Фиг. 1. Работа по тема „Цирк“, 2 клас, Търговище, Русе, Габрово

Целта на анкетното проучване е да се определи доколко самооценката на децата съвпада с техните дигитални умения и какви са условията, при които те ги формират. Анкетата включва две части: 1. Условия и среда на ученика по отношение на технологии. 2. Потребност и използване на технологиите.

Представените тук резултати са от проведено анкетно проучване с ученици от 2. клас на училище от град Бургас. С изследвания клас се провежда обучение по информационни технологии в училище от 1. клас. Класът се състои от 16 момчета и 12 момичета. Те имат обучение по информационни технологии по един час на седмица. Учениците от класа използват ИТ в часовете по всички учебни предмети, работят на интерактивна дъска в клас. Изпълняват задачи, които учителят им поставя с компютър или таблет по български език и математика.

Резултатите от проведеното анкетно проучване сочат, че 100% от децата имат компютър у дома. 81% имат собствено устройство – таблет. Това е изключително висок процент за деца на тази възраст. Фактът потвърждава навлизането на технологиите в живота на децата от все по-ранна възраст, но също сочи, че семейството способства този процес.

100% от децата са отговорили, че ползват интернет. Този отговор дава основание да се твърди, че преди тази възраст е необходимо да се започне работа по превенция на опасностите в интернет, кибер-насилие и етично поведение. Към момента по програмата за обучение по информационни технологии в България първото запознаване с интернет става в 3. клас. Предвидените насоки се отнасят за обучаемите, с които се провежда обучение. Остават необхванати всички ученици, които не изучават споменатия учебен предмет до 4. клас. Няма точна статистика колко от класовете изучават предмета информационни технологии като избираем предмет, но собствени проучвания сочат, че този процент е под 30%. За групата от деца, които не изучават в училище ИТ и не е предвидено до 4. клас да бъдат запознати с необходимата информация за превенция при работа в интернет има няколко възможности да получат нужните съвети – класния ръководител, семейството или да коментират с приятел.

На въпроса за какво използват компютър учениците отговарят, че играят, подреждат пъзели, конструират фигури. Компютърът в ролята на партньор за игра има водеща роля. Следват неговите функции за учебни цели. Само 2 от децата имат собствен фейсбук профил.

На въпроса „С кого бихте споделили, ако нещо ви притесни в интернет“ децата отговарят, че ще разговарят с родител или учител.

Веднъж в месеца децата получават самостоятелна задача, чието изпълнение изисква работа с компютър. Тази задача се изпълнява у дома съвместно с родител. Тази практика има редица положителни страни и е добър педагогически пример.

От анализа на анкетите става ясно, че уменията, които учениците са усвоили за работа с компютър и могат да използват за учебни цели са придобили в училищна среда под ръководството на учителя.

Уменията, които учениците в разглежданата възраст имат за работа в интернет среда, игри, социални мрежи, са придобити в семейството и от връстниците.

Изследване връзката между четенето и дигиталната грамотност при деца

Съвременните деца растат в силно технологизирана среда и на фона на постоянно развиващите се дигитални технологии е необходимо отговорно отношение и поведение на възрастните за тяхното възпитание. Родители, педагози, учени е необходимо да обединят усилията си в полза на разкриване потенциала на дигиталните технологии за образованието на децата. От друга страна, все повече проучвания посочват намаляващият интерес към книгата и четенето сред младите хора.

След запознаване с литература по проблема, уточняване на основните понятия и водещи тенденции в областта, бяха проведени предварителни сондажи и проучвания (допитване до ученици, студенти и родители). Въз основа на цялостен анализ бе разработен инструментариум, който е интегриран в три вида анкетни карти – към ученици (приоритетно от IV клас), към техните родители и към начални учители.

Взаимовръзка между четенето и дигиталната грамотност при деца до 11 години от позицията на учителите

Акцентът в проучването на мнението на учителите пада върху тяхната оценка на четивните умения на техните ученици и на техните умения да работят с дигитални технологии. Разчита се също и на самооценката им по отношение на собствените им дигитални умения. Анкетата е разделена на три секции: „Четивна и функционална грамотност“, „Дигитална грамотност“ и „Взаимовръзка между четенето и формирането на дигитална грамотност при ученици до 11 години“. Анкетната карта завършва с демографска част, която обхваща стандартните данни за пол, възраст, образование, трудов стаж, местоживееене.

1. В секция „Четивна и функционална грамотност“ са заложили за проучване на няколко критерия със съответните показатели – запознатост със същността на четивната и функционална грамотност; търсене на допълнителни стимули за увеличаване на четивната грамотност на учениците (чрез провеждане на специални занимания с акцент върху четенето или на нетрадиционни похвати и мероприятия за стимулиране на четенето, например); на четивната грамотност на учениците. Въпросите са девет, като два от тях са отворени, един предлага 5 отговора (учителят трябва да оцени по шестобалната система мотивацията на учениците за четене), а останалите са с отговори „да“ или „не“.

2. В секция „Дигитална грамотност“ учителите е необходимо да представят своята степен на запознатост със същността на дигиталната грамотност (познаване на официални документи, отнасящи се до термина дигитална грамотност, например). Въпросите в тази секция са 11, като един е отворен, 8 са с отговори „да“ или „не“ и два са с четири възможни отговора – използвана е матрицата за самооценка на нивата на дигитални компетенции², като е добавен и отговор „нямат такива умения“ на въпроса към учителите „Как определяте своите умения за работа с дигитални технологии?“ и съответно „нямат такива умения“ – когато се отнася да оценят уменията на своите ученици.

3. В секция „Взаимовръзка между четенето и формирането на дигитална грамотност при ученици до 11 години“ се търсят връзки и закономерности според мнението и наблюденията на учителите. От осемте въпроса един е изцяло отворен, към един е приложена Ликъртова скала с пет възможни отговора – от „твърдо не съм съгласен“ до „твърдо съм съгласен“. Останалите въпроси са с отговори „да“ или „не“, но при положителен отговор се предоставя възможност за доизясняване чрез написване на коментар от страна на учителя.

Взаимовръзката между четенето и дигиталната грамотност при деца до 11 години от позицията на учениците се търси във втория вид анкети, насочени към деца до 11 г. Отново са разделени в същите секции като при учителите – четене, дигитална грамотност и взаимодействие между тях.

Анкетата за учениците е изградена най-вече върху самооценката на децата по изследваната тематика.

Семейната среда първоначално формира нагласата у децата за четене, затова и към първата група въпроси са включени тези за наличие на библиотека вкъщи, за примера, който дават родителите на децата си, за посещаване на културни мероприятия – театър, концерти и пр. от семейството. Въпроси за количеството прочетени книги присъстват в тази секция, както и описание на читателските практики.

Формирането на дигитална грамотност при учениците е процес, който зависи както от усилията на учителите, така и отново на семейната среда. Затова и въпросите към секцията за новите технологии се отчитат показатели като познания за технологиите; достъп до технологии; време, прекарано с технологиите; за какви цели се използват от учениците и пр.

Изборът между традиционна книга или електронно устройство от страна на учениците ще отчита отношението към технологиите, но и възможностите за използването им при подготовка на уроците.

На следващия етап от проекта ще бъдат проведени кейс студии чрез наблюдение и интервюта с избрани чрез обработка на анкетите ученици със средни показатели. На тези ученици ще бъде предложено да направят експериментално занятие, диагностициращо владение на четене с разбиране, извличане на информация от текст и пр. Критерият *Трансфер на знания* ще се измерва чрез редица показатели, като например: осмисляне на знанията и целесъобразното им прилагане извън посочения контекст; приложимост на знанията в нови ситуации. За този експеримент е предвиден за тестване и критерият *Решаване на творчески задачи* от учениците чрез измисляне на подходящо заглавие за нов текст и на кратък сюжет по 5 произволни думи, например.

Взаимовръзка между четенето и дигиталната грамотност при деца до 11 години от позицията на родителите

Анкетата за родителите има следния дизайн: *отношение към четенето у дома* (показателите, чрез които ще се търси са личният пример на родителите, измерен чрез брой прочетени книги от самите тях, наличие на библиотека вкъщи, купуване на книги, време за четене на децата); *отношение към дигиталните технологии* (показателите, чрез които ще се търси са личният пример на родителите, закупуване на дигитални устройства, време за ползване на дигитални устройства от децата); *зависимост между четенето и дигиталната грамотност* (показателите, чрез които ще се търси са влиянието на технологиите върху желанието за четене при деца до 11 г., обогатяването на знанията, възможностите за умело боравене с информация и др.).

² Дигитални компетенции - Матрицата за самооценка - Europass
https://europass.cedefop.europa.eu/sites/default/files/dc_-_bg.pdf

Доминантата в проучването „**Взаимовръзка между четенето и дигиталната грамотност при деца до 11 години**” е върху възможностите, които предоставя употребата на дигитални технологии за обучението на децата и за тяхното пълноценно развитие. Успешното провеждане на анкетите и тяхната обработка и анализ трябва да доведат до създаване на предложения към педагозите и родителите за по-ефективна симбиоза между четивната грамотност и формирането на дигитална такава при децата.

Медиаобразование

Изследването е проведено на база анкетно проучване в различни училища на територията на град Бургас. От 100 изследвани ученици от начална училищна възраст – 50 момчета и 50 момичета, изследователите получиха следните отговори по отношение контактите и взаимодействието им с различни медии: най-предпочитан е Интернет – 74%, след него идват книгите – 30%, телевизията – 20%, вестниците и списанията – 5%, радиото – 4%. Резултатите са сходни при момчетата и момичетата. Те са адекватни за началото на 2018 година, но в края на 90-те години на миналия век подредбата би била доста по-различна.

Киното като източник на знания и като художествено-естетическо преживяване е оценено по достойнство от 64% от учениците, като разликата идва от възприемателните им подходи: научнопопулярни филми гледат 38% от момичетата и 16% от момчетата; документални – 8% от момичетата и 2% от момчетата. „Женска“ е аудиторията на анимационните филми – 12%, романтичните филми – 2%; „мъжка“ е при спортни филми, екшъните, филмите на ужасите – по 2%.

Изборът на филми от големия и/или телевизионния екран също носи конкретна информация – макар съотношението на изброените филмови заглавия да е почти равностойно – 48% при момчетата и 46% при момичетата – самите заглавия показват известна еkleктика: 9-10- годишните ученици гледат филми, които семейството им гледа, и много рядко имат право на избор на телевизионна програма или прожекция на филм на широк екран. Поради тази причина се следят телевизионни сериали като „Скъпи наследници“, „От местопрестъплението: Маями“, „Двама мъже и половина“, „Хавай 5 – 0“, „Всички обичат Реймънд“, „Спартак“, „Новите съседи“, „Кости“; повторения на филми като „Троя“, „Титаник“ и др. Позитивна тенденция е гледането на филми по популярни книги, което се превръща в своеобразен кинопрочит в тази възраст: поредиците за Хари Потър, „Властелинът на пръстените“, „Хобит“, „Матилда“, „Шерлок Холмс“. За 20% от изследваните ученици това е шанс да се докоснат до произведение, което синтезира търсенията на две изкуства – литературата и киното, което несъмнено ще ги обогати двойно.

Дигиталност и медии в трансформацията на семейството и обществото

Медиите и информационните и комуникационни технологии днес като средства за масова комуникация въздействат не само чрез съдържанието на съобщенията и образите, които разпространяват, но и като формират различни социални категории, групи и дори поколения хора на базата на моделите за медийно потребление. В този смисъл, възникват условия за трансформация на различни нива в структурата на обществото, като при това на особено влияние се подлага съвременното семейство. Появяват се редица нови и нетипични за обществото ни проблеми, извикващи противоречия и разногласия.

Налице е криза във семейството. Семейният живот става все по-опосредстван, контактите все повече електронно зависими (чрез Skype, Facebook и др.), а конфликтите са все повече символни и виртуално опосредени, отколкото непосредствено физически. При това, като че ли българското семейство губи контрола над децата си и битката с електронните технологии. Извод, наложен от резултатите от няколко национални проучвания в периода 2008- 2016 г. за „Влиянието на ИКТ върху семейния живот: ролята на ИКТ във взаимоотношенията родители-деца и семейство-общност“, осъществено от различни инициативни общности. Те разкриват и недвусмислено посочват назрялата необходимост от активизиране на усилията за въвеждане, утвърждаване и популяризиране на ефективни мерки за контрол върху медийното поведение, с целенасочено и системно, комплексно развитие на възможностите за педагогизиране на виртуалната социализация на подрастващите в реалната медийна и киберсреда. В това отношение, от професионални отговори и коментари по отношение на възпитанието и социалната превенция се нуждаят редица въпроси, които ежедневно ни поставя случващото се в т.н. медийно и киберпространство, въздействащо активно върху възпитанието, морала, културата, социалната адаптация на днешните млади – бъдеще и гарант за благосъстоянието на народа и страната ни.

Във връзка с гореказаното, особена актуалност и значимост придобива социализацията на личността, която представлява сложен, многоаспектен процес на приобщаване на индивида към „всеобщото социално“ и едновременно с това постоянно търсене и откриване, утвърждаване на себе си като субект на социалното обкръжение и култура. На фона на особеностите и спецификата на съществуващата виртуална социализираща среда на медии и киберпространство можем да си позволим понятието медия-киберсоциализация на човека като съвременен психолого-педагогически феномен на личността в рамките на

теорията за социалното възпитание и единната концепция на педагогиката и психологията за жизнения път и развитие на човека

В процеса на киберсоциализация, изхождайки именно от спецификата на представеност и влияние на факторите на киберпространството на Интернет–средата (както и на медиите, с които обозначаваме средствата за комуникация и разпространение на информация, включително Интернет, и други мобилни и социални мрежи едновременно като мега- и мезофактори на социализация) на социализация на личността, у индивида възникват редица нови, фактически, киберонтологични очаквания и интереси, мотиви, стремежи и цели, потребности и нагласи, както и форми на психологическа и социална активност, непосредствено свързани с тази среда – неговото ново жизнено пространство

В контекста на разсъждения, закономерно възниква въпросът, а може ли семейното възпитание да се осъществява в рамките на киберсоциализацията на съвременния човек?

За получаване на обективен отговор формиране методика на емпирично изследване. Намираме за логично организацията и структурата на общата рамка на емпиричното проучване на въздействието на съвременните средства за масова комуникация върху образа, модела и имиджа на семейството у нас да се съсредоточи в разглеждането на следните въпроси като:

- Разбиране за мястото и ролята, целите на функциониране на средствата за масова комуникация като социализираща среда, влияеща върху семейните отношения, структура, благополучие и др. параметри на семейството, определящи възпитателния му потенциал и възможностите за ефективна социализация на подрастващите в него;
- Образ и модели, характеристика на съвременното „идеално семейство” в СМК и тяхното интерпретиране в обществената среда;
- Диагностика на медиавъздействието и влиянието на ИКТ в съвременното за формирането на ценности и нормите, културата и поведението в семейството и обществото, възпитанието и социализацията на подрастващите; появата на девиации и зависимости и др. отклонения в нормите на поведение;
- Медийната грамотност като средство за социализация на децата в семейна и обществена среда;
- Анализ и оценка на въздействието на медиите и ИКТ за трансформиране на съвременното семейство, семейно-брачните отношения, семейна политика, демографската криза.

Така основавайки се на причинно-следствените връзки и следвайки принципите на системност и комплексност в разсъжденията и действията намираме за логично и обосновано формирането на съответната Методика на проучването от каузален тип с дескриптивен характер под формата на анкета с преобладаващи въпроси от затворен тип и съдържателен характер, както и няколко открити и с методическа функция, при репрезентативна извадка с доверителна вероятност (точност) 95% и грешка $\pm 5\%$, по метода на квантова извадка (задължителен набор от признаци за анализ и оценка).

Обект на изследването бяха средствата за масова комуникация (медии и ИКТ) и влиянието им върху семейното възпитание на подрастващите в него.

Предмет на изследването – мнението на населението от югоизточния регион, включващо живущите в Бургаска, Сливенска и Ямболска области граждани от различни населени места, пол, възраст, социален и професионален статус относно влиянието на средствата за масова комуникация върху семейството, неговите образ и имидж, потенциал на възпитание на подрастващите.

Цел на изследването (краен резултат) – изучаване на въздействието на средствата за масова комуникация за трансформиране на съвременното семейството, неговите структура, ценности, модел, образ и имидж, възпитателен потенциал на подрастващите.

В изпълнение на поставената цел се изисква решението на конкретни задачи, със съответни критерии и показатели за обработка и анализ на резултатите от изследването.

С изясняване същността на горепосоченото се прави връзка със съдържанието на проблематиката от другите направления на проекта, особено тези за дигиталните компетентности и дигитална грамотност, които служат като база за разкриване възможностите и потенциала на семейството и възпитание на децата в него.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На база проведените анкетни проучвания към момента по различните работни пакети, предстои анализиране на получените резултати, разширяване обхвата на изследваните лица, нанасяне на корекции и допълване на анкетите.

Получените резултати ще послужат за формулиране на изводи и препоръки за педагогическата практика.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] DIGCOMP, Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите, EC <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>, 2016.
- [2] Ferrar, A., DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe, European Commission, JRC Scientific and Policy Reports, 2013. Digital Single Market, EC, <http://digital-agenda-data.eu/>.
- [3] Adeyemon, E., Integrating digital literacies into outreach services for underserved youth populations, *Reference Librarian*, 50(1), 85-98, 2009.
- [4] Krumsvik, R., Situated learning and teachers' digital competence, *Education & Information Technologies*, 13(4), 279-290, 2008.
- [5] Banerjee, A joint economic-lot-size model for purchaser and vendor, *Decision Sciences*, vol.17, pp. 292-311, 1986.